

СПЕЦИФІКА ПОСТМОДЕРНІЗМУ В РОМАНІ «ІМ'Я ТРОЯНДИ» УМБЕРТО ЕКО

Наталія РЯБУЩИЦЬ

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імена академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Науковий керівник:

Валентина МИРОНЮК

*кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української мови та літератури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Творчість Умберто Еко посідає особливе місце в розвитку світової літератури кінця ХХ століття, адже поєднує в собі глибокий філософський зміст, наукову рефлексію та художню інтерпретацію культурних кодів. Його роман «Ім'я троянди» є яскравим прикладом постмодерністської прози, у якій реалізуються ключові естетичні принципи постмодернізму – інтертекстуальність, ігрова природа тексту, поліфонічність та багаторівнева структура смислів.

Постмодернізм як культурно-естетичне явище формується в другій половині ХХ століття й постає як реакція на кризу модерністського мислення. Це не лише стиль чи напрям, а складний світоглядний комплекс, що характеризується переосмисленням традицій, відмовою від єдиної істини та відкритістю до множинності інтерпретацій. Як зазначає Дмитро Затонський, постмодернізм виникає у періоди розчарування в утопічних ідеях, тоді як сам Умберто Еко трактує його як «духовний стан», притаманний різним історичним епохам [3, с.87].

Визначальними рисами постмодерністської поетики є інтертекстуальність, іронічність, пародійність, жанрова гібридність, а також ризоматична структура тексту, що передбачає відсутність єдиного центру. У романі «Ім'я троянди» ці риси виявляються через складну систему алюзій на середньовічну теологію, філософію,

літературу, а також через поєднання елементів детективу, історичного роману та інтелектуального трактату.

Сюжет твору розгортається у бенедиктинському монастирі XIV століття, де головний герой, Вільгельм Баскервільський, розслідує серію загадкових убивств. Уже сама побудова твору демонструє характерну для постмодернізму гру з жанрами: детективна інтрига поєднується з філософськими дискусіями, історичними реконструкціями та богословськими суперечками. Роман функціонує як багаторівнева семіотична система, у якій кожен елемент є знаком, що потребує інтерпретації.

Однією з ключових категорій поетики роману є інтертекстуальність. Еко активно використовує цитати, алюзії та ремінісценції, створюючи текст, який існує в постійному діалозі з культурною традицією. Зокрема, образ бібліотеки в романі виступає не лише як місце дії, а як символ світового знання, лабіринту смислів і водночас – небезпеки неконтрольованого пізнання. Бібліотека стає метафорою культури, де істина прихована серед безлічі текстів і потребує інтерпретаційного зусилля [1, с.109].

Не менш важливою є проблема інтерпретації, що безпосередньо пов'язана з семіотичними засадами творчості Еко. У романі істина постає як відносна і багатозначна категорія, а процес її пошуку – як нескінченний. Герої твору не лише розслідують злочини, але й інтерпретують знаки, тексти, символи, що підкреслює відкритість художнього світу [1, с.109].

Іронія та гра є ще одними важливими складниками поетики твору. Умберто Еко свідомо поєднує «високе» і «низьке», серйозне і комічне, створюючи ефект подвійного кодування: текст може бути прочитаний як масовим читачем (на рівні детективного сюжету), так і підготовленим інтелектуалом (на рівні філософських і культурологічних алюзій). Саме це поєднання елітарного і популярного є характерною рисою постмодерністської літератури.

Композиція роману також відповідає принципам постмодернізму. Твір має рамкову структуру (знайдений рукопис), що створює ефект документальності й водночас підкреслює умовність будь-якого наративу. Оповідь ведеться від імені Адсона, що дозволяє передати суб'єктивність сприйняття подій і водночас дистанціювати автора від остаточних висновків.

Особливу увагу слід звернути на проблематику твору. Роман порушує питання істини і влади, віри і знання, свободи думки та

цензури. Центральним є конфлікт між догматизмом і відкритістю до інтерпретації, що втілюється в протистоянні героїв. Еко демонструє, що прагнення до абсолютної істини може призводити до насильства і руйнування, тоді як відкритість до множинності значень є запорукою гуманістичного світогляду [2, с.115]. Роман «Ім'я троянди» є не лише художнім твором, а й своєрідною моделлю культури, у якій відображено складність і багатовимірність сучасного мислення. Поетика постмодернізму в ньому реалізується через інтертекстуальність, жанрову гібридність, іронію та семіотичну багатозначність.

Отже, творчість Умберто Еко і, зокрема, роман «Ім'я троянди» демонструють новий тип художнього мислення, що поєднує традицію і новаторство, науковість і художність, інтелектуальність і доступність. Це дозволяє розглядати твір як один із найяскравіших зразків постмодерністської прози, який не лише відображає культурні процеси своєї епохи, але й формує нові підходи до розуміння літератури як відкритої системи смислів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костромицький Р. І. Символіка лабіринту в романі Умберто Еко «Ім'я троянди». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. –№ 1. С. 108–113.
2. Мітіна Л. С. Ремінісценції «Імені рози» Умберто Еко в «Книжкових таємницях» Отто Пенцлера. *Філологічний часопис*. 2021. № 2. С.115–123
3. Оксак Г. Філософські засади створення роману Умберто Еко «Ім'я рози». *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2022. № 41. С. 87–92.